

УДК 929 : 2-726.1Могила П.

Ростислав Радішевський
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

«MNEMOSYNE SŁAWY» — ЕМБЛЕМАТИЧНА КОМПОЗИЦІЯ, ПРИСВЯЧЕНА ПЕТРУ МОГИЛИ

У статті розглядається емблематична композиція «Мнемозина слави». Брошура складена у вигляді акростиху PIOTR MOHILA. У ній розповідається про давність роду Петра Могили, що походить від римського Муція Сцеволи, героїзм, виявлений у битві під Хотином, а також заслуги перед православ'ям. Барокова символіка спирається на античні образи і мотиви.

Ключові слова: бароко, акростих, емблематична композиція, панегірик, Петро Могила.

Radyszewski R. «Mnemosyne sławy» — *kompozycja emblematyczna poświęcona Piotrowi Mohyle*. Artykuł poświęcono kompozycji emblematycznej „Mnemosyne sławy...”. Utwór ma kształt akrostycha PIOTR MOHILA. Treścią poematu jest przedstawienie dawnego pochodzenia rodu Piotra Mohyły od rzymianina Mucjusza Scewoli, bohaterstwo w bitwie pod Chocimiem oraz zasługi przed prawosławiem. Symbolika barokowa jest oparta na antycznych obrazach i motywach.

Słowa kluczowe: barok, akrostych, emblemat, панегірик, Piotr Mohyła.

Rostyslav Radyshevskyy. «Mnemosyne sławy» - *emblematic composition, devoted to Petro Mohyla*. The emblematic song “Mnemosyne glory” is analyzed in the article. The brochure is composed as the akropoem PIOTR MOHILA. It describes the family antiquity of Peter Mohyła, originating from Rome Mutsia Scevola. It was shown the heroism in the Battle of Khotin and Merit to the Orthodox Church. Baroque symbolism is based on ancient images and motifs.

Keywords: Baroque, akropoem, emblematic composition, eulogy, Petro Mohyla.

Освітні реформи в Києві у першій половині XVII ст. відбувалися у силовому полі релігійних змагань. У 1628 р. ректором Київської братської школи став недавній студент «вільних наук» Кракова Томаш Євлевич, автор польськомовної поеми «Лабіринт, або Заплутана дорога» (1625), в якій головним образом, топосом та предметом натхнення для нової роксоланської генерації стала Мінерва, «прекрасна Мудрість», завдяки якій можна відділити правду від фальші, позбутися всяких недоліків, прагнути до знань. Об'єднавшись, Київська братська школа та школа Печерської лаври в 1632 р. утворили Києво-Могилянський колегіум, у стінах якого українська польськомовна поезія пережила справжнє піднесення і розквіт. Засновником «Київського Атенея» був Петро Могила, який у цьому ж році був обраний Київським митрополитом, а в 1627 р. став архімандритом Києво-Печерської лаври. Він зреформував культурне, освітнє та церковно-релігійне життя православних, не відсторонюючись від латинських, а передусім польських впливів. Його справи прославлялись у гербовних, емблематичних панегіриках, авторами яких були професори та студенти колегіуму. Київська барокова польськомовна поезія виходить з-під пера сподвижників Петра Могили, імена яких досі мало відомі: О. Тишкевич, Й. Калимон, Т. В. Баєвський, С. Косов, А. Кальнофойський, І. Денисович, П. Остропольський-Голодович та ін.

На патріотичні мотиви натрапляємо у панегіричних віршах із книги «Mnemosyne sławy, prac i trudów Przeoświeconego w Bogu Ojca, Jego Mości Ojca Piotra Mohyły, Wojewódzka ziem Mołdawskich, uprzywilejowanego prawosławnego Metropolity Kijowskiego, Halickiego i wszytkiej Rusi, Egzarchy Świętego tronu Konstantynopolskiego, Archimandryty cudotwornej Świętej Ławry Pieczarskiej kijowskiej — Na pożądaný onego wjazd do Kijowa, od Studentów Gymnasium w Bractwie Kijowskim, przezeń fundowanego, świata podana» («Мнемозина слави, праць і трудів преосвященного від Бога-Отця, його милості отця Петра Могили, воеводи Молдавських земель, привілейованого митрополита Київського, Галицького і всієї Русі, екзарха святого трону Константинопольського, архімандрита чудотворної святої Києво-Печерської лаври — на очікуваний його приїзд до Києва, студентами гімназії Київського братства, ним заснованого, у світ Божий випущена») (1633), яка була спільною працею київських учнів (хоч авторство твору приписують Олександрові Тишкевичу), підготовленою з нагоди приїзду Петра Могили до Києва. Книгу, в якій уміщено гравюри символічно-геральдичного характеру, видано в київській лаврській друкарні. До твору додано епіграф:

«Loquebar de testimonies tuis in conspectus Regum, et non confendebar (Psal. 118). («Звіщав я перед царями про Твої докази, не маючи сорому»).

У творі наявні «smoki i bazyłiszki» («дракони та василіски»), які зазіхають на «prawdy wschodnie» («східні правди») (тут легко побачити натяк на переслідування православних у Речі Посполитій). Зі співчуттям мовиться про мучеників у в'язницях в ім'я «czystej wschodniej wiary» («чистої східної віри»). Незважаючи на те, що ці вірші були видані польською мовою, вони скеровані проти експансії католицизму, яка спричиняла полонізацію русинів. Риторична традиція наявна й у «Mnemosyne sławy», творі, присвяченому Петрові Могилі. Можна стверджувати, що принципового значення мова тут не мала — автори однаково володіли та вільно могли себе реалізовувати різними мовами, зокрема давньоукраїнською, польською, латиною, грецькою тощо.

«Мнемозина слави» — типовий зразок характерної для бароко емблематичної поезії. Вірші разом із символічно-геральдичними малюнками надають цій книзі композиційної цілісності [3, 4]. Часто з'являються постаті з античної, передусім грецької, міфології. Назва твору має символічну вимову — ім'я грецької богині пам'яті, матері Муз. Варто нагадати, що поява твору пов'язана з обранням Петра Могили митрополитом Київським. З одного боку, це свідчить про високий рівень цього навчального закладу, а з другого — про місцевий патріотизм і гордість авторів за свою alma mater. Колегія порівнюється тут із Парнасом, де розквітає мистецтво, панує гармонія та мудрість.

Твір складається із герба, вірша на герб та дванадцяти емблем, панегіричної похвали митрополиту Петру Могилі. Композицію з дванадцяти творів під назвою «вінець» було використано свідомо, з огляду на риторичні завдання авторів. Вона мала свідчити про «святість» адресата, тому деякі вірші мають між собою чимало спільного, вони черпають образи із міфологічного та героїчного пантеону, в них використані сталі стилістичні фігури та топіка. Варто звернути увагу ще на одну деталь: образи-символи часто «подорожували» з одного вірша до іншого. Скажімо, якщо певна постать з'являлася наприкінці твору, то наступний твір на основі

відповідної асоціації нагадував про ту особу. Таким чином «Mnemosyne sławy» поєднувалася в єдиний цикл, підпорядкований одній ідеї, створений в одному стилістичному ключі та поєднаний спільними символами й алегоріями.

В описі герба, яким починається цикл, графічні знаки опоетизовано як символи чеснот митрополита. Шаблі й списи, що розміщені на гербі, мали символізувати шляхетність і лицарство Могили, проявлені у битві під Хотиним, а тепер вони допомагали релігійному діячеві обороняти православну Церкву від її ворогів. Натомість сонце й місяць були символами його освітньої та добродійної діяльності. Таке саме навантаження в гербі мали «голова буйвола» та «золоті очі зодіаку», адже «рогами правди» Петро вдаряв вовка, що блукав у вівчарні, тому якщо астролог довідається про ці чесноти Могили, то назве його «дванадцятим небом світу»:

Z Miecza przy Szablach, Spisach, przyczyny dosięże,
Kto rzeknie, że u PIOTRA Piotrowe oręże:
A jeśli dziw, że tu Kruk z Krzyżem, i w Koronie,
Wiedz, że PIOTR jest Pasterzem Cerkwi ku obronie.
A Słońce, Xiężyc, czemu w Herbie zasiadają
MOHILE Cerkiewne mu niebo poruczają.
Tuż i Głowa Bawołą, tu i złote Oczy
Zodiaku, po którym co rok Phlegon kroczy.
Nie darmo: Bo PIOTR wilka ugodzi rogami
Prawdy, gdy będzie brodził w czym między owczami.
Coż gdy o Gwiazdach Twych Cnot Astrolog się dowie
MOHILO: dwunastym cię Niebem świata powie.

Після гербового вірша йде передмова «Prealudium wierszów» Олександра Тишкевича, який у своїй прозовій оповіді про «велебного пастора і патрона» не шкодує панегіричних епітетів, залучаючи символіку античних образів, возвеличує церковні та громадські діяння Петра Могили, нагадуючи за сарматською традицією про його прадавнього римського предка Муція Сцеволу. Автор докладно перераховує заслуги Могили перед православною вірою. У типовий для бароко спосіб змальовано, як митрополит виступив на захист громадян, що пролили «сорокалітні океани сліз», зокрема, він клопотався перед польським королем Владиславом і сенатом Речі Посполитої на сеймі та коронації. Могила зумів добитися в помазаника Божого, що зникла неправда, яка шарпала всіх, подібно до псів Лициска чи Мольос. Недаром Петра Могила вітала сама Софія Київська, яку колись у давнину вважали восьмим чудом світу, та руські й литовські міста, назви яких він перераховує.

Далі подано оригінальний акростих: на кожній картці оздобна літера, а під нею вірш, відповідно до згаданої фігури, підписаний кимось із учнів. Акростих і символіку літер PIOTR MOHIŁA уперше досить докладно намагався проаналізувати Михайло Грушевський [1, с. 653-663].

Перша латинська літера P, тобто стріла, «лікаонський гарпун», оздоблена гілкою з квітами, на ній змія із закушеним хвостом як символ вічності та мудрості, коло з місяцем, що означало зброю нічних ловів лікаонських. Стріла часто символізувала

дорогу до неба. У вірші автор звертався в поетичній формі до киян, тих, «którym Likańska hołduje święcia i strzela zimorodnym włosom Niedźwiedzica, których brzegi całuje Nereus Dnieprowy, mając blisko wirydarz w górach faunowych» («яким світить Медведиця волоссям зимнородним, їхні береги цілує Нерей Дніпровий, а поблизу на пагорбах росте виридар (сад. — Авт.) фавнів»). Цей вірш розкриває символ стріли. Образ розквіту нового духовного центру на дніпровських пагорбах асоціюється автором з «rosskim Sionem» («роським Сіоном»), а герой твору порівнюється з апостолом Петром і біблійним Мойсеєм. Поет покликався на славетне минуле Києва, нагадуючи при цьому, що бажаний роксоланам Петро Могила, який висаджує «дерево віри» у роському саду, не оспіваний музами:

Wzniescie oczy, a rzeczcie: kto wam Tytanowe
Drzewo sadzi, przy wierze, krusząc Cerberowe.
Piotr Mohiła: zaiste Piotr bardzo żądany
Roxolanom, Piotr Mużą niewypowiedziany.

PIOTR MOHIŁA! Z którego pociecha wychodzi
Olimporównej Cerkwi i jej serce chłodzi.
W kim Minerwa węzowa gniazdo zasadziła
I w nim takie dowcipu skutki sporządziła,
Że już Syjon Rossyjski może swe ramiona
Wydźwignąć z żalu i przy prawdzie mieć patrona?
Może patrzeć wesoło na swe miłe dzieci,
W których z świątobliwością statek w wierze świeci,
Może i rzec wesoło: Wesoło śpiewajmy,
Dzięki władogromemu Panu oddawajmy,
Że jeszcze nam Mojżesza dał w ostatnie lata,
Który przy Wschodniej Matce da nam zażyć świata,
Onej wielkiej uciechy, której eśmy nie mieli,
Ale zawsze po sejmach o onę skwirczeli!
Skwirczeli, pojąc łzami Wielgopolskie progi,
Choć nas zawsze deptali przeciwników nogi,
Udając, jakoby już w Rusi dnia nie było,
Który prawdy zbawiennej słońce utworzyło
Przez Jędrzeja świętego, potym Fotyjusa,
Kiedy Wschód na cesarstwie miał Bazylijusa.
Da Cerkwiom Prawosławne świętym praesbiteru,
Ozdobi zakonniczą rotą monastery,
Którzy będą chodzili przodków swych drogami,
Aby mogli prawdziwie być onych synami.

Друга літера (I) представлена колоною з оком над нею вгорі й лавровим вінцем в основі. У вірші колона символізує великі справи Могили, а око — журбу й океани сліз, пролитих Могилою за правду:

Za twoje włosiennice, za twoje starania,
 Za twoje nieoziębłe modlitew wylania,
 Którymiś fatygował Gwiazdo Stworzyciela,
 By nam dał, czego chmy chcieli od lat wiele.
 Chcieli — mówię — Syjon w Roksolańskiej ziemi,
 Ozdobionego z dawna prawami świętymi.
 Chcieli, aby Carogród, rodzić Krztu Ruskiego,
 Należał jako przedtym do narodu swego,
 Narodu Włodzimierza, który cnych w Kijowie
 Trzysta cerkwi wystawił, co Strykowski powie.
 Narodu, który teraz ciała niespróchniałe
 Świętych trzyma w Pieczarach wszystkim okazałe.
 Chcieli, aby po sakrę tam zawsze jeżdżono,
 Skąd koła piroentskie na świat wyprawiono.
 Bo póki by nie było to, poty strumienie
 Krwawych łez nie poszłyby w źrzeniczne zamknienie.
 Poty wieże, ciemnice za wiarę prawdziwą
 Wschodu, która w dogmatach nie była fałszywą,
 Miałyby zawsze półki niewinne zamknione
 Rossyjskich dusz, bezprawnie w hańbę posadzone.
 Poty w Cerkwiach, z powietrza skrzydłami przyodziani
 Orfeusowie tyło byliby słychani,
 A bezkrewna ofiara Boga wcielonego,
 Byłaby z horyzontu spędzona ruskiego.
 Nie kwap się, cny МОИЛО! Choć piorum surowy
 Od goś trzeszczy, ty z cnot masz wieniec laurowy!

Елемент герба Могили — «złote oczy Zodiaku» («золоті очі зодіаку») — представлено в одному з наступних віршів. Зодіакальне коло — це алегорія плінності та мінливості життя. Літера О представлена як коло зодіаку, який символізував привітання і благословення неба висвяченню Могили. Зодіак був небесним по-ясом, або звіринцем, що вказував дорогу сонця, місяця й планет. У цій поезії, яку декламував Самійло Мужилівський, дається побіжний, а отже, не надто зрозумілий міфологічний коментар до знаків зодіаку, а далі розкривається великодушний подвиг Могили, який відмовився від майбутньої влади й розкоші, щоб служити руській Церкві. Зміна зовнішніх форм не перешкоджала сталому внутрішньому наповненню, адже, підпорядковуючись такому ритму життя, руська Церква ще недавно переживала свій важкий період. Вона була бідною, їй бракувало освічених мужів, на яких трималася б її слава й беззаперечна святість віри. На щастя, її велич знову стала відроджуватись, вона вже має відомих учених, і перший серед них — адресат панегірика, який своєю мудрістю захищав права Церкви:

PIĘTRZE, dla Marsowej w Ojczyźnie zabawy!
 Czekał i świat, na swój dwór ciebie zapraszając,

Czekała i fortuna złotem potrząsając.
 Ale tobie Bóg przejrzał Bazylego wrota
 Twa lilijorówna z kwitnących lat cnota.
 Przejrzał i tę infułę, którą cię daruje,
 Ku podporze Rossyjskiej Cerkwi wystawuje!
 Abyś mając od Boga i od Cerkwie władze,
 Ocierał Apostatów od Rossyjej sadze.
 Która była nieboga bardzo okopciała,
 Kiedy w ludzie uczone uboga została.

Літера Т складена із зірок та астрономічних знаків. У вірші досить вправно, відповідно до барокової поетики та риторики, описано ніч, подано міркування про календарні зміни пір року, гороскопи астрономів, змінність людської фортуни. Зірки завжди символізували в літературі призначення, долю, щастя. Тож автор визнав проміння Могили милішим від сяяння зірок: поки Петро Могила буде разом із руською Церквою, доти вона буде світити справжнім світлом і не згасне у темряві.

Літера R представлена як лоза з виноградними гронами, які зриває чиясь рука, та зірваними квітами. Спираючись на античну символіку, автор розмірковує тут про дивовижний вплив вина на людину, переводячи ці міркування на розмову про силу плодів Могилиного вертограду.

A kto, Przezacny PIETRZE, uźrzy twoje grona,
 Którymi jest i roża biała przywabiona,
 Roża mowię od Wschodu niebotatnej Wiery,
 Ktorej pomoc Bog w troskach daje z każdej miary.
 I chce aby w Rossyjskiej ziemi nie zwiędniała
 Beła, z imienia jego wieczystą pochwałą;
 Ktorą sobie utworzył przez Doktory święte,
 Cnotami i nauką u wszech ludzi wzięte:
 Nie żelazem przeciwnych będzie konał szyki,
 Lecz prawdą: Czemu: szabla to na ich języki.

Літера М графічно є досить складною композицією. Головна фігура тут — квітка, схожа на гвоздику. Далі пояснюється, що це пальма, яка символізує Петра Могилу як справжню квітку руського вертограду. До верхівки цієї пальми прикріплено тягар, але він тільки злегка може нахилити дерево. Тут наявний також символ пальми, що віддзеркалює, зокрема, гостру соціально-релігійну боротьбу тих часів. Ворогів Східної Церкви автор зображує в образі лева, драконів, василіків, які «na wschodnią prawdę potwarzą krzykali, ją pazurami fałszu okrutnie szarpali i wolności od królów nadane polskich, chcąc aby prochem były zasurpane» («східну правду обмовляли, пазурами фальші її жакливо роздирали й надані польськими королями свободи хотіли пилом присипати»). Натомість Петро Могила, обороняючи права Східної Церкви, мужньо долає ці загрози. Саме тут автор і вводить символ

миру — пальму. З другого боку до неї підступає з розчепіреними пазурами лев, тобто «скимн рикаяй», — символ недругів православної Церкви, але його відлякує вогонь, що вибухає з-під коріння ружі. Отже, вороги православної віри — леви, дракони та василіски — постають слабкими та лякливими:

Aż im ktoś rzekł: Azali swemi pieluchami
 Was nie pielęgowała Cerkiew i rękami
 Prawdy nie ukazała, którą wyczerpnęła
 Z Zbawiciela i z Świętych Doktorów zawzięła?
 Azali wam źrzenicę starożytność psuje,
 Która, wschodni Carogród jeszcze zachowuje
 I nas w onej pasterską utwierdzą miłością,
 Chód sam między turecką kawęczy grubością?
 Czyli wam krzywdę jaką kiedy uczynili
 Przodkowie nasi, że nas temi ozdobili
 Prawami, które teraz przed najjaśniejszego
 KRÓLA kładziemy, w konspekt Senatu mądrego,
 Który jak Aleksander ten węzeł uwagą
 Rozetnie i Senatu Polskiego powagą?
 A wtym skoroś, cny PIĘTRZE, Feba rossyjskiego
 Na świat polski wystawił przed najjaśniejszego
 WŁADYSŁAWA i mądre jego senatory,
 Mając z przeciwnikami oczywiste spory,
 Feba wiary, który tu kołem przykierował
 Ze wschodu i krztem świętym Kijów obdarował
 — Zaraz on swym promieniem odstraszył od siebie
 Tych lwów i smoków, miła Rossyjo, od ciebie!
 Milcz mędrku i o palmie, że ona żadnemu
 Ciężaru nie schyla, choćby największemu.
 Bo jeślibyś chciał palmę widzieć w Ruskim świecie,
 Znajdziesz Piotra Mohyłę w Kijowskim Powiecie.

Як бачимо, композиція складається з кількох символічних образів — від пальми як православної віри до хижого лева як уособлення ворогів православної віри. Можливим трактуванням цього сюжету є боротьба за православну духовність, де віра та людяність протиставлені звіриним інстинктам.

Другу літеру О представляє перстень з великим каменем — знак єпископської гідності в католицькій Церкві. Поданий далі десятистрофний вірш такої самої будови, як в «Евфонії», містить тлумачення цієї символіки. З волі польського монарха Київська Софія кличе до себе в Київ новопризначеного митрополита: «Przybądź Pasterzu, przybądź w wierze stały» («Прибуди, пастирю, прибуди у вірі постійний!»). Ці слова Софії до Петра Могили підхопили зефіри й занесли в ті краї, де стрімкий Ганг дарує коштовні метали, а Гідасп поїть своїми водами золоті відноги. Саме вони, мовляв, і послали Могили перстень на пастирську лівіцю.

Латинську літеру Н зображено у вигляді двох церковних веж, з яких простягнені руки, що стискають одна одну. Вірш пояснює ці символічні образи так: одна вежа — православна Церква, друга — Петро Могила. Вказана символіка православних колон перегукувалася за образністю з англійською колоною як символом протестантської віри та староанглійської свободи, що так само, як і православні, оборонялися від утисків папи римського. Отже, колони насамперед означали волю православної Церкви. Разом із тим прославляється київський воевода Януш Тишкевич, який підтримав Могилу в сенаті. Крім того, вірогідно, саме з його мовчазної згоди Петро Могила зумів забрати Святу Софію в уніатів. Це уславлення виглядає досить незвично, бо в українській традиції Януш Тишкевич був римо-католиком і гонителем православної віри. Безпосередньо до сучасників адресовано мотив двох Церков із протягнутими для порозуміння та об'єднання руками. У вірші мовиться про руку Петра Могили як «wieży prawdy» («вежу правди»), що боронить православну Церкву від «gęstych strzał» («густих стріл») неприятеля. Крім того, поет оригінально охарактеризував дії Петра Могили, порівнюючи їх із добуванням золота:

A tyś jak złoto, które wynurzają
w Egypcie Mrówki i na świat wydają.
I krolowi i wszystkim się pokazał,
A prawdę Cerkwi Rossijskiej ukazał...

Літера І представлена як запалена свічка на свічнику, що символізує світло, а поданий нижче вірш роз'яснював символічний малюнок: це свічка, яку запалили у Святій Софії, митрополичому престолі, за заслуги Могили перед усією християнською православною Церквою. Символ запаленої свічки вказував на виняткову роль та пошанування Могили, адже його справи стали дороговказом для наступників, освічуючи їм дорогу. За бароковою символікою контрастів, світло протиставлялося темряві, а освіта й знання — відсталості та нищості:

Twoja bowiem zabawa, Księga i Doktory,
A miłe i ucieszne różnych Questiej spory:
Które wartując mądre księgi dobrze umiesz
Rozcinać i na czym ma być koniec rozumiesz.
Pomagając tych zabaw Minerwy synowie,
Którycheś twoim kosztem fundował w Kijowie.
Aby on Apollina mając z swej grubości
Nie politykę już mógł uplenić k mądrosi...

Наступна літера (L) зображена як рука, що тримає прапорець. Символіка руки в стародавньому Єгипті була символом мужності, а в давньому Римі — вірності. У вірші подані міркування та згадки про колишні військові подвиги Могили:

Co to czynisz, Rycerzu, że widzę Marsowy
Znak w twoich ręku, a nie hełm Zbawicielowy?

Nie tu Chocim, PIĘTRZE, lub turecka Bellona,
 Nie tu i Ottomańska szabla zajuszona!
 Jużes przestał pałaszem Bisurmańską łbicę
 Głaskać, bystrym Dunajem onych poić krzxicę.
 Jużes czołem uderzył gniewliwej Bellonie
 — Zbroje, konie, kopije u ciebie na stronie.
 Jużes Mołdawskie berło porzucił pod nogi
 CHRYSTUSA! Dla czego te znaki nosisz trwogi?
 Jużes oddał purpurę świetnemu światowi,
 Oblokszy się w włosiany habit JEZUSOWY.
 Jużes perły, kamienie, najdroższe klejnoty
 Zamienił, cny MOHIŁO, w zakonnicze cnoty!

Останню літеру (А) зображено у формі циркуля. У вірші нагромаджуються приклади риторичної ономастики на честь Могили, що дає можливість возвеличити його не лише в Сарматії, а й у Європі, Азії та Америці, а також у спекотній Лівії. І через ці вітальні вигуки не стало чутно авторської лютні, яку поет прохає замовкнути. Наприкінці поетичного циклу автор розмірковує про знак циркуля. Саме циркуль вимірював велич людських учинків. Для автора велич Могили не підлягає сумніву, тож для її зображення він не шкодує пафосу й піднесених слів:

W ten czas rozmierzysz Mohiłów przymioty,
 I postępków ich zacnych przedniejsze klejnoty:
 Któremi ich Prosapia Wielmożna upstrzyła
 I Sarmatom na pozór wszystkim wystawiła.
 Gdyż Europa, Azya i kraj Ameryka
 Z Płomienistą Lybią Mohiłów wykrzyka:
 Milcz że już Lutnio moja, bo na siwe lata
 Ma Piotr za oratorów wszystkie części świata.

Увесь цикл переповнений античними постатями, які уособлювали шляхетні риси, хоча мали часто протилежне символічне значення (темрява — світло, лицарство — книжна мудрість, зло — добро). Чимало поетичних образів уміщено також у прикінцевій прозовій частині книжки — «peroratio» (промова). За вказівкою автора «cały Kijowski Parnas» («увесь київський Парнас») славив свого митрополита. Крім того, висловлено прохання прийняти твір та надати благословення Царгородського престолу «всій дружині» новозбудованого Могилою «в Києві Парнасу».

Книга закінчується зображеною на передостанній сторінці пірамідою з прозовим написом: «Nie było przez czterdziestoletniego obrotu koło na Ruskim Horyzoncie, komuby nieśmiertelnej Piramidy colossy wystawione byc wsytskich ustami, wsytskich sercem mogły — Oprócz Prześwietnej Twoj osoby i z Prozapiej, i z Urzędu Prawosławnego Metropolitaństwa, O MOHIŁO; Boś i w Przodka twego wiekopomnego Mitiusa strzemie odwagą, dla Korony Polskiej wstąpił, i Cerkwi Prawa Wschodnie od KRÓLA Pana otrzymał».

На останній сторінці вміщено віршовану острогоу Зоїлові (символічні 12 рядків), щоб той не квапився зачіпати Могилу, бо коли через старість утратив уже зуби, то тепер може позбутися й губ:

IN ZOILUM

Powiadają Zoile, żeś barzo zgrzybiały,
 Żeć już od kilku set lat zęby wypadaly,
 Snać żeć już oszepluniał, ale przecię mowy
 Twojej minąć nie może każdy, choć gotowy
 Na odpowiedź, choć mierzy dowcipem i ziemię,
 Chociaj liczy prześlicznych gwiazd ogniste plem
 Chociaj kwiecica różnego opatruje siły,
 I jemi człeku daje klejnot zdrowia miły.
 Jednak ja radzę kiedy chcesz MOHŁOW progi,
 Już nie zębem wypadłym szarpać nie bądź srogi.
 Bo jeślić zęby za złość natura wyrwała,
 Woj się być od MOHŁOW warg nie ociosała.

Авторство «Мнемозини слави» приписують Олександру Тишкевичу (саме його ім'я вказано під прозовим вступом «PRAELUDIUM WIERSZOW») — активному освітньому діячеві тих часів. Кароль Естрайхер подавав його як перекладача Сенеки польською мовою. У тексті твору також перелічено імена викладачів і студентів Києво-Могилянської колегії, які мали виголошувати ті чи інші вірші з цього циклу. Деякі з них збігаються з іменами, наявними в україномовному панегірику на честь Петра Могили під назвою «Евфонія веселобрмячая», який виданий у Києві дещо раніше. Яким Запаско та Ярослав Ісаєвич вказували, що вірші на честь Петра Могили декламували учні Київської братської школи. Під окремими віршами підписані Олександр Тишкевич, Юрій Тиша, Іван Тиша, Самуїл Тиша, Адам Тиша, Філон Ільковський, Пилип Константинович, Степан Бобневський, Захар Бережецький, Андрій Гродзинський, Василь Устрицький [2, с. 55].

У панегіриках наголошено на особливій ролі Петра Могили, який не мав собі рівних не тільки у своєму шляхетному походженні (хоч він і був сином молдавського володаря, проте обрав духовний сан замість скіпетра можновладця), але й передусім у своїх подвижницьких учинках. Саме тому порівняння Могили із сонцем, на яке Русь чекала чотири століття, було не лише традиційною гіперболою в уславленні правителя: тільки з його появою Русь стала перебувати в благодатному світі, маючи захист від внутрішніх і зовнішніх ворогів. Отже, «wieniec ławrowy» («лавровий вінок») по праву належить Петру Могилі.

Твір «Мнемозина слави» багатий на ренесансно-барокову символіку та топіку, де увагу привертають образи, пов'язані з описом Києва Петром Могилою або православною Церквою. Тут річка Дніпро цілує київські береги («brzegi całuje Nereus Dnieprowy»), на київських пагорбах посаджено сад («mając blisko wirydarz w górach faunowych»), віруючі, як вівці, повертаються до православної Церкви

(«do Wschodniej Owczarni owieczki wracają»). Останній образ можна пов'язати з легітимацією православної Церкви на елекційному сеймі 1632 року.

Характерно, що в українському панегірику під назвою «Евфонія веселобрмячая» (1633) польська літературна традиція показана як добрий приклад наслідування в діяльності митрополита Петра Могили:

Школы симптом з отчистих добр своим фундуеш,
 Своими профессоров сумптами ратуеш.
 Убогим филиомузом ласкаве ся ставиш,
 Як Андриан их працы здобиш, любиш, славиш,
 Важиш кошт на друкарню, же би впрод Сіону
 Оздоба могла быти, потом Гелікону,
 Єст добрый и полскои друкарнѣ початок,
 Жебиы книг было розных в Парнасѣ достаток.
 През што свою оздобу Россійская маєт
 Краина, за што тебе вѣчне выхваляет.
 Живи ж долгофортунне на своєй столици,
 Котрую годне взялесь з Бозкою правицы.
 Видиш, чого потреба Россійському роду;
 Все справуй, за што в Небѣ маєш нагороду.

Згаданий україномовний панегірик, як і «Мнемозина слави», також видано з нагоди отримання престолу Київської митрополії Петром Могилою, про що свідчить сама назва: «Евфонія веселобрмячая на висоцеславный трон митрополії Київскои щасливе вступуючому в Бозѣ преосвященному Его милости господину отцу кир Петру Могилѣ, воеводину земель Молдавских, православному упривилеюваному митрополиту Київскому, Галицкому и всея Россіи, екзарсѣ святого трону константинопольского, архімандріту святои чудотворной Лавры Печерскои Київскои». При цьому було зазначено про місце видання книги — «от типографов в тойже святой чудотворной лаврѣ Печерскои працюющих...». Книга невеликого розміру, склала 4°, [5] арк. у 24 рядки. Видання гравіровано гербом Петра Могили (на звороті титулу), ініціалами, кінцівкою, а також виливними прикрасами-заставками, кінцівками, рамою на титулі [2, с. 54].

Михайло Грушевський вважав «Евфонію веселобрмячую» першою українською брошурою. Вона починається шаблоном віршем у двостихах на герб Могили із закликом до праці на новій арені. Далі подано головну частину твору, власне кажучи, акростих у семи строфах. Перші літери строф дають «краєгранесіє» «Петр Могила Митрополит Київскій». Щодо форми — це один із кращих українських віршованих творів тієї доби. Привертає увагу й історичний образ Святої Софії, який спонукав Могили до визволення «з мізерної долі» її руїн, відновлення й оздоблення старих мурів. Усе це давало підставу вірити, що під рукою Петра Могили митрополії вже не будуть страшні «роги схизматицькі» й «злости геретицькі», тобто уніатські й римо-католицькі підступи. Із самого початку поезія вихваляє прихід на «київську зону» Петра Могили та урочисте посідання ним митрополичого трону:

Триумфу зачни, Євфрозіно, смѣле
Гімн выкрикати; почни волать миле:
Што то за радость в Россійском Сіонѣ,
В Кіевской зонѣ?
Рожа, то рожа першої оздобы,
Берет початок през працы, особы.
У Савроматов значной щасливе,
Берет згодливе.
Могила славный на трон митрополи
Вступаєт годне з небесной воли.
О часе вдячный! О лѣта святыи!
Дни золотыи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грушевський М. Історія української літератури. — Київ, 1995. — Т. 6.
2. Запаско Я., Ісаєвич Я. Пам'ятки книжкового мистецтва // Каталог стародруків, виданих на Україні. — Книга перша (1574–1700).
3. Buchwald-Pelcowa P. Emblematy w drukach polskich i Polski dotyczących XVII–XVIII wieku. — Wrocław, 1981.
4. Pelc J. Obraz — Słowo — Znak: Studium o emblematkach w literaturze staropolskiej. — Wrocław, 1973.